

Sygn. akt I PK 111/19

POSTANOWIENIE

Dnia 16 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa K.S.
przeciwko „P.” Spółce Akcyjnej w K.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 31 października 2018 r., sygn. akt III APa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2025 (dwa tysiące dwadzieścia pięć) złotych tytułem kosztów pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] . wyrokiem z dnia 31 października 2018 r. oddalił apelację wniesioną przez powoda K.S. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 28 lutego 2018 r., oddalającego skierowane przeciwko „P.” Spółce Akcyjnej w K. powództwo o zapłatę kwoty 95.000 zł z odsetkami od dnia 11 sierpnia 2017 r. tytułem odszkodowania w związku z zarzucanym pozwanej przez powoda ciężkim naruszeniem podstawowych obowiązków pracodawcy, stanowiącym przyczynę rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia.

Powód K.S. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania, to jest: art. 382 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c., a także naruszenie prawa materialnego, to jest: art. 55 § 1¹ k.p. w związku z art. 22 § 1 k.p.; art. 55 § 1¹ k.p. w związku z art. 42 § 1 i 2 k.p. oraz art. 39 k.p.; art. 42 § 1, 2 i 3 k.p. w związku z art. 32 § 2 k.p.; art. 42 § 1 k.p. w związku z art. 38 k.p., art. 39 k.p., art. 43 k.p. i art. 44 k.p.; art. 30 § 4 k.p. w związku z art. 45 § 1 k.p.; art. 55 § 2 k.p. w związku z art. 52 § 2 k.p. i art. 41 k.p. w związku z art. 42 § 1 k.p.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które zawarł w pytaniach:

1) czy inne oświadczenia niemające wprost umocowania w przepisach prawa pracy, takie jak na przykład uchwała zarządu spółki kapitałowej, ale wpływające istotnie na treść stosunku pracy pracownika, wobec braku pisemnego oświadczenia pracodawcy spełniającego kryteria wynikające z przepisu art. 42 § 1, 2 i 3 k.p., mogą zostać poddane ocenie Sądu w świetle tych przepisów oraz art. 30 § 4 k.p. w związku z art. 45 § 1 k.p., czy tylko nieważność tak podjętej czynności prawnej może być wyłącznie przedmiotem ustalenia przez Sąd w trybie art. 189 k.p.c.? Wątpliwość tę należy - zdaniem skarżącego - rozstrzygnąć na korzyść dopuszczalności zaskarżenia każdego oświadczenia, które niezależnie od podstaw prawnych ma wpływ na istotną modyfikację treści stosunku pracy; 2) czy pracownik może odmówić wykonania polecenia przełożonego nie tylko w sytuacji, jeśli jest ono sprzeczne z umową o pracę, narusza zasady współżycia społecznego, jest bezprawne, zagraża życiu i zdrowiu, ale także wtedy, gdy polecenie kierownicze co do miejsca, czasu i sposobu wykonywania pracy jest na tyle mało konkretne, że wymaga od pracownika interpretacji lub domyslenia się, jakie są oczekiwania przełożonego w tym zakresie? Wątpliwość tę należy - zdaniem skarżącego - rozstrzygnąć na korzyść dopuszczalności odmowy przez pracownika wykonania polecenia przełożonego, jeśli jest ono dla niego niejasne, wymaga interpretacji lub może wywołać u niego poczucie niepewności, czy prawidłowo realizuje obowiązek stosowania się do poleceń przełożonych, co zostało wyeksponowane w art. 100 § 1

k.p., a pracodawca nie potrafi swojego polecenia sprecyzować. Pracownik podlegając poleceniom kierowniczym ma prawo żądać od pracodawcy sprecyzowania warunków, w jakich odbywać się będzie proces pracy, a w przypadku nieudzielenia przez pracodawcę konkretnych informacji, odmówić ich wykonania, bez ponoszenia z tego tytułu konsekwencji prawnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce,

iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Sąd Najwyższy przede wszystkim stwierdza bowiem, że wniosek ten – poza lakonicznym przedstawieniem własnego stanowiska skarżącego – nie zawiera jakiegokolwiek uzasadnienia, rozumianego jako juredyczna argumentacja wykazująca możliwość różnorodnej oceny problemu zawartego w obu pytaniach, nazwanych przez skarżącego istotnymi zagadnieniami prawnymi, a także nie przedstawia wątpliwości (które muszą być poważne) uzasadniających potrzebę dokonania wykładni wymienionych tam przepisów prawa materialnego. Tymczasem, w myśl art. 398⁴ § 2 k.p.c., oprócz wymagań przewidzianych w § 1 tego przepisu, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o

przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Jest to szczególne i samoistne wymaganie skargi kasacyjnej, którego nie można mylić z wymaganiem konstrukcyjnym dotyczącym przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Wymaganie wynikające z art. 398⁴ § 2 k.p.c. wiąże się bowiem wyłącznie z instytucją przesądu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie podkreśla się zaś w tym względzie, że ze względu na odmienny cel instytucji przesądu oraz jej odrębne i kwalifikowane przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., wskazanie i uzasadnienie okoliczności, które miałyby decydować o poddaniu skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie, nie może polegać na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Za prawidłowo sporządzoną skargę kasacyjną można zatem uznać tylko taką skargę, w której oba te wymagania są spełnione oddzielnie (odrębnie) i autonomicznie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365). W ramach oceny, czy skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, nie jest natomiast rzeczą Sądu Najwyższego doszukiwanie się w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych argumentacji mającej wykazać istnienie zagadnienia prawnego, które miałoby istotny charakter, czy też wątpliwości dotyczących wykładni określonego przepisu, ponieważ że na tym etapie postępowania (przesąd) podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie nie podlegają jeszcze badaniu (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2010 r., II UK 274/09, LEX nr 585794). Wynika to stąd, że na tym etapie przedmiotem badania dokonywanego przez Sąd Najwyższy jest jedynie to, czy wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej wskazuje i wykazuje choć jedną z podstaw (przesłanek) przesądu wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Podstawy kasacyjne stanowią zaś odrębny od przesłanek przesądu element skargi, w związku z czym nie zastępują one (ani ich uzasadnienie) i nie mogą zastąpić przesłanek przesądu. Innymi słowy, podstawy kasacyjne podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Niezależnie od tej konstatacji Sąd Najwyższy zauważa też, że odpowiedź na pierwsze sformułowane przez skarżącego „zagadnienie” jest oczywista i nie wymaga interpretacji Sądu Najwyższego. W judykaturze za utrwalone należy bowiem uznać stanowisko, zgodnie z którym uchwała odwołująca członka zarządu

spółki kapitałowej pozbawia osobę odwołaną korporacyjnego statusu prawnego (przymiotu piastuna organu osoby prawnej) z chwilą podjęcia stosownej uchwały lub w innym terminie w niej wskazanym, chyba że uchwała ta zostanie następnie skutecznie podważona w trybie przepisów prawa handlowego i wyeliminowana z obrotu prawnego prawomocnym orzeczeniem sądu gospodarczego. Do czasu wydania takiego orzeczenia sąd pracy nie jest natomiast uprawniony do oceny legalności uchwały o odwołaniu członka zarządu (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 listopada 1997 r., I PKN 388/97, OSNAPiUS 1998 nr 18, poz. 540; z dnia 26 stycznia 2000 r., I PKN 479/99, OSNAPiUS 2001 nr 11, poz. 377; z dnia 14 lutego 2004 r., I PK 305/03, OSNP 2004 nr 24, poz. 421; z dnia 3 marca 2011 r., II PK 201/10, LEX nr 1084554; z dnia 22 maja 2012 r., II PK 248/11, LEX nr 1216862, a także uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., III PZP 3/12, OSNP 2012 nr 23-24, poz. 279). Wymaga zaś podkreślenia, że nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) ani nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS – wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Z kolei drugie ze sformułowanych przez skarżącego pytań, dotyczące odmowy wykonania polecenia przełożonego, nie może być uznane za istotne zagadnienie prawne z tej przyczyny, że nie pozostaje w związku z okolicznościami mieszczącymi się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z ustaleń dokonanych przez Sąd drugiej instancji. Jak wynika bowiem z tych ustaleń, pozwana najpierw bezpośrednio, a następnie korespondencyjnie składała skarżącemu propozycje dotyczące stanowiska pracy, które będzie mógł objąć po odwołaniu go uchwałą zarządu ze stanowiska dyrektora kopalni i cofnięciu mu udzielonych pełnomocnictw, zaznaczając jedynie, że decyzję w tym zakresie uzależnia od odzyskania przez skarżącego zdolności do pracy i podpisania przez niego porozumienia w przedmiocie przyjęcia nowych warunków zatrudnienia. Wbrew sugestiom skarżącego zawartym w jego pytaniu, nazwanym istotnym zagadnieniem

prawnym, nie chodziło więc o polecenie służbowe, lecz o propozycję dotyczącą nowych warunków zatrudnienia, nie mówiąc już o tym, że propozycja ta była sformułowana w sposób jasny i klarowny, w związku z czym nie wymagała „od pracownika interpretacji lub domysłania się, jakie są oczekiwania przełożonego (...)”. Należy zaś podkreślić, że zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu musiałby uwzględnić owe ustalenia przy rozpatrywaniu podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżący nie zdołał wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 9 ust. 1 pkt 2 w związku z § 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, orzekł jak w sentencji postanowienia.